

Hanna BIAS
Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach
Biblioteka Główna

BAZY MUZYCZNE UZUPEŁNIENIEM PROCESU DYDAKTYCZNEGO W UCZELNIACH ARTYSTYCZNYCH

Bazy muzyczne są obecnie niezbędną usługą oferowaną w nowoczesnych bibliotekach. Mają one na celu wzbogacenie standardowej, drukowanej kolekcji dokumentów zwartych, druków muzycznych, periodyków oraz dokumentów dźwiękowych. Stanowią kompleksowe i rzetelne źródło informacji do badań muzykologicznych oraz są uzupełnieniem procesu dydaktycznego studentów uczelni artystycznych. Do jednych z ważniejszych leksykonów muzycznych należą tzw. projekty R, które scalają rozproszone po całym świecie zabytki muzyczne, będące ważną dziedziną badań naukowych. Nie należy również zapominać o katalogach tematycznych, które pomimo swojej tradycyjnej wersji drukowanej są najdokładniejszym odzwierciedleniem spuścizny kompozytorskiej.

Bazy muzyczne stają się coraz popularniejszą alternatywą w stosunku do standardowej, drukowanej kolekcji dokumentów zwartych, druków muzycznych, periodyków oraz dokumentów dźwiękowych. Dokument cyfrowy udostępniony w Internecie jest osiągalny 24 godziny na dobę – to jeden z argumentów, który niemal codziennie słyszymy od naszych Czytelników. Kolejne powody, dla których użytkownicy coraz częściej sięgają po zasoby cyfrowe, to łatwość kopiowania, wydrukowania czy przesłania dokumentu bez wstawiania zza komputera. Wychodząc naprzeciw Czytelnikom, biblioteki coraz chętniej sięgają po oferowane bazy oraz umieszczają na stronach internetowych informacje o innych kolekcjach cyfrowych o otwartym dostępie. Przedstawione bazy muzyczne są obecnie niezbędne w każdej uczelni artystycznej do prowadzenia zajęć dydaktycznych i kształcenia studentów. Do baz muzycznych dokumentów dźwiękowych należą: Naxos Music Library¹ – gdzie znajduje się ok. 1291200 nagrań, a wprowadzanych miesięcznie jest ok. 800 płyt CD.

¹ Naxos Music Library, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.naxosmusiclibrary.com/home.asp?rurl=%2Fdefault.asp>

Baza ta jest szczególnie przydatna studentom na wydziale kompozycji, dyrygentury, jak również teoretykom, którzy mogą porównywać wykonania tego samego utworu – jest to istotne w prowadzeniu badań naukowych.

The screenshot shows the Naxos Music Library interface. At the top, there is a blue header with the Naxos Music Library logo on the left, a search bar in the center, and 'Figures At A Glance' statistics on the right. Below the header is a navigation menu with categories like 'New Releases', 'Recent Additions', 'Composers', etc. The main content area displays the track details for 'MOZART, W.A.: Mass No. 18, "Great" (Stader, Topper, Haefliger, Sardi, St. Hedwig's Cathedral Children's Choir, Berlin Radio Symphony, Friczay)'. On the left, there is a CD cover image and a 'View 500x500' button. Below the cover is a 'DIAPASON' logo and a list of controls including 'Select All', 'Play Selections', 'Select Sound Quality' (with 'Premium' and 'Standard' options), 'Show Static URL', and a 'Share this page' button. The track details section on the right lists the track and its movements with checkboxes and durations:

Track Details	
Mozart, Wolfgang Amadeus	
Mass Text - lyrics(s)	
☐	Mass No. 18 in C Minor, K. 427, "Great" WORK DETAILS 00:57:10
☐	1. > Kyrie (Chorus, Soprano) 00:07:25
☐	2. > Gloria: Gloria (Chorus) 00:02:30
☐	3. > Gloria: Laudamus te (Mezzo soprano) 00:04:55
☐	4. > Gloria: Gratias agimus tibi (Chorus) 00:01:39
☐	5. > Gloria: Domine (Soprano, Mezzo-soprano) 00:03:06
☐	6. > Gloria: Qui tollis (Chorus) 00:06:18
☐	7. > Gloria: Guoniam (Soprano, Mezzo-soprano, Tenor) 00:04:10
☐	8. > Gloria: Jesu Christe (Chorus) 00:00:46
☐	9. > Gloria: Cum Sancto Spiritu (Chorus) 00:03:58

Rys. 1. Strona Naxos Music Library. Dostęp: 24.10.2013 r.

The screenshot shows the Naxos Video Library website. At the top, there is a blue header with the Naxos Video Library logo on the left, a search bar in the center, and 'Go to Advanced Search' on the right. Below the header is a navigation menu with categories like 'Home', 'Genres and Programmes', 'Labels', 'Composers', 'Artists', 'Production Personnel', 'Advanced Search', 'username', 'password', and 'login'. The main content area features a section titled 'Why Naxos Video Library?' with the following text:

The world's leading Performing Arts DVD distributor brings you an extensive streaming video library of classical music performances, opera, ballet, live concerts and documentaries. Watch the world's greatest opera houses, ballet companies, orchestras and artists perform on demand! Once you subscribe, stream any video in the library from anywhere in the world with an internet connection.

Key features include:

- Over 1740 full-length videos, available anytime, anywhere
- Create custom clips: edit and add them to individual playlists
- Subtitles available in over 5 languages
- Search videos by category, role, composer, artist, production personnel, work, venue or festival
- Access pre-defined video chapters and other points of interest including individual arias and scene breaks
- View video as Full Screen, 2/3 Screen or 1/4 Screen

Rys. 2. Strona startowa Naxos Video Library. Dostęp: 24.10.2013 r.

Naxos Video Library² to zbiór ponad 1740 klipów z przedstawień operowych i baletowych, koncertów i filmów dokumentalnych. Baza oferuje wybór podpisów pod filmikami spośród 5 języków, dużą łatwość w wyszukiwaniu konkretnych informacji, np. przez kompozytora, przez role, które odgrywają artyści (w operze) itp.

Do baz muzycznych dokumentów dźwiękowych należy również Naxos Jazz Music Library, natomiast do periodyków: JSTOR; do baz druków zwartych: Oxford Music Online, zawierające pełne wydania encyklopedyczne poświęcone muzyce popularnej, operowej, klasycznej. Kolekcja Oxford Music Online zawiera: The New Grove Dictionary of Music and Musicians, The New Grove Dictionary of Opera, The New Grove Dictionary of Jazz, The Oxford Companion to Music oraz The Oxford Dictionary of Music; baza dostarcza informacji o kompozytorach, teoretykach, wykonawcach, instrumentach, stylach muzycznych. Zakup subskrypcji dla Akademii Muzycznej w Katowicach niestety okazał się niemożliwy ze względu na cenę, jednakże Biblioteka Główna nie pozostawia Czytelników bez dostępu do bazy, kierując ich na stronę internetową Związku Kompozytorów Polskich, gdzie po uprzednim zalogowaniu można swobodnie korzystać z encyklopedycznych haseł. Około 2 lata temu dyrektorzy bibliotek głównych akademii i uniwersytetów muzycznych pracowali nad stworzeniem konsorcjum, jednakże wydawca nie wyraził zgody na takie porozumienie. W bazie Oxford Music Online³ zamieszczono ponad 55 tys. artykułów poświęconych ludziom i miejscom związanym z muzyką, a także instrumentom, stylom i technikom muzycznym. Istnieje możliwość wysłuchania nagrań dźwiękowych oraz obejrzenia trójwymiarowych modeli instrumentów muzycznych.

IMSLP, czyli Petrucci Music Library⁴, to baza druków muzycznych będąca bardzo dobrym uzupełnieniem kolekcji bibliotecznej. Istnieje od 2006 r. i jest dziełem wolontariuszy. W chwili obecnej ma 72 153 utwory i 254 140 druków muzycznych. Nuty są prezentowane w formacie PDF, administratorzy strony dbają o stronę prawną i zgodność z przepisami prawa autorskiego obowiązującego na terenie Kanady, ponieważ tam ulokowane są serwery. Prawo autorskie w Kanadzie jest trochę mniej restrykcyjne niż u nas. Zakłada się, że 50 lat po śmierci kompozytora można dany

² Naxos Video Library, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.naxosvideolibrary.com/>

³ Oxford Music Online, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.oxfordmusiconline.com/public/>

⁴ IMSLP – Petrucci Music Library, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://imslp.org/wiki/Strona_Glowna

materiał wyświetlać w domenie publicznej, jednakże w trakcie koncertów i konkursów wirtuozowskich muzycy są zobligowani do grania z materiałów licencjonowanych.

Rys. 3. Strona startowa IMSLP – Petrucci Music Library. Dostęp: 24.10.2013 r.

Z istniejących obecnie w Internecie obszernych zasobów nutowych, większość obejmuje zeskanowane w formacie PDF stare wydania, do których prawa autorskie już wygasły. Są to źródła dość wiarygodne, jeśli nie zależy nam na edytowanych nowszych wydaniach. W tej grupie szczególnie cenne są pierwsze wydania dzieł – niejednokrotnie autorskie i bardziej wartościowe od późniejszych, przy których pracowali nie zawsze kompetentni redaktorzy (przykładem są wydania utworów J.S. Bacha z pierwszej połowy XX w.).

Do jednych z czołowych firm prezentujących multimedialne rozwiązania należy wydawnictwo Alexander Street Press⁵, oferujące wiele źródeł z dziedziny muzyki, m.in. bazę Classical Score Library zawierającą druki muzyczne przepisane za pomocą software'a komputerowego z topowych wydawnictw nutowych. Trzeba jednak zaznaczyć, że pomimo ogromnej liczby druków muzycznych jest ona bezużyteczna dla muzyków prowadzących badania historyczne oraz dla osób biorących udział w konkursach wirtuozowskich, podczas których wymagane jest granie z oryginalnych wydawnictw nutowych. Powstaje również coraz więcej baz związanych z dokumentami dźwiękowymi. Digitalizowane są nagrania z płyt szelakowych, węglowych czy gramofonowych, starych taśm itp. Narodowy Instytut Fryderyka Chopina

⁵ Alexander Street Press, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://alexanderstreet.com/products/music>

w Warszawie pracuje obecnie nad metawyszukiwarką, która zintegruje wiele platform – katalog biblioteczny, katalog obiektów muzealnych, nagrania znajdujące się w sieci i zdigitalizowane faksymila.

Wymienione bazy muzyczne stanowią jedynie przykładowe źródła dokumentów cyfrowych dostępnych w Internecie, jednak i w tych przykładach liczba dostępnych dokumentów jest imponująca i stanowi znaczące wsparcie tradycyjnych zbiorów bibliotek. Tym, co stanowi poważną przeszkodę w ich wykorzystywaniu, jest zarówno mnogość formatów udostępnianych plików, jak i rozproszenie źródeł i brak narzędzi do przeszukiwania wszystkich kolekcji, a dla uczelni – cena.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Bibliotek Muzycznych, Archiwów i Centrów Informacji (IAML – International Association of Music Libraries)⁶ zostało założone w 1951 roku. Do najważniejszych zadań IAML – organizacji działającej pod patronatem UNESCO – należy koordynowanie współpracy bibliotek muzycznych przy tworzeniu i rozwijaniu międzynarodowych norm katalogowania dokumentów muzycznych, opracowywaniu międzynarodowych bibliografii muzycznych, wymianie doświadczeń i prezentacji wyjątkowych kolekcji zbiorów muzycznych. IAML jest to stowarzyszenie, które powołało do życia bardzo istotne projekty dla środowiska bibliotekarzy muzycznych. Są to tzw. projekty R, czyli wielkie przedsięwzięcia o światowym zasięgu, będące międzynarodowym leksykonem źródeł muzycznych. Zaliczamy do nich:

- RISM – Répertoire International des Sources Musicales (Międzynarodowy Inwentarz Źródeł Muzycznych), który jest inwentarzem druków i rękopisów muzycznych oraz traktatów o muzyce wydanych przed 1800 r., znajdujących się w bibliotekach, archiwach i muzeach na całym świecie⁷;
- RILM – Répertoire International de Littérature Musicale, będący bibliografią piśmiennictwa muzycznego⁸;
- RIDIM – Répertoire International d'Iconographie Musicale, traktujący o ikonografii muzycznej⁹;

⁶ IAML – International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.iaml.info/en>

⁷ RISM – Répertoire International des Sources Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RISM

⁸ RILM – Répertoire International de Littérature Musicale Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RILM

⁹ RIDIM – Répertoire International d'Iconographie Musicale Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RIDIM

- RIPM – Répertoire International de la Presse Musicale jako bibliografia czasopism muzycznych XIX i pierwszej połowy XX w.¹⁰.

Bazy te dla badaczy to kompendia wiedzy o międzynarodowych zasobach muzycznych; stanowią przede wszystkim vademecum polskiej kultury muzycznej i przewodnik po zabytkach muzycznych i rozproszonych kolekcjach na terenie naszego kraju.

The screenshot shows the IAML website interface. At the top, there is a green header with the IAML logo (A I A M L I V M B) and the text 'IAML International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres'. Below the header is a navigation menu with buttons for 'Organization', 'Activities', 'Publications', 'Links', 'News', and 'Search'. The main content area is titled 'Joint projects and assisted publications' and contains a 'Table of contents [hide]' with links to RISM, RILM, RIdIM, RIPM, and Other IAML-assisted publications. To the left, there is a 'Languages' dropdown menu with options for English, Français, and Deutsch, and a 'User login' section with fields for 'Username' and 'Password'. To the right, there is a 'Publications' sidebar with a list of items including 'Fontes Artis Musicae', 'Recent Publications in Music', 'Newsletter', 'R-Projects', 'Mailing List', 'Website', and 'Brochure'.

Rys. 4. Strona IAML, zakładka projekty „R”. Dostęp: 24.10.2013 r.

Zasoby RILM-u, czyli Abstracts of Music Literature¹¹ – największego na świecie, aktualizowanego na bieżąco przewodnika po publikacjach muzycznych z całego świata – obejmują obszerny i szczegółowy materiał. Baza umożliwi zarówno badania naukowe, jak i przeglądanie przez czytelników informacji na różnym poziomie – od hip-hopu po Mozarta, od etnomuzykologii po terapię muzyczną, od elementarnej edukacji muzycznej po zaawansowaną teorię muzyki. Baza RILM-u jest pierwszym krokiem dla badacza, który potrzebuje jasnej, zweryfikowanej informacji bibliograficznej wraz z abstraktami i indeksami. RILM zawiera obecnie ok. 750 tys. rekordów, a co roku dodawanych jest kolejnych 40 tys. nowych opisów artykułów, książek, bibliografii, katalogów, dysertacji, ikonografii i wielu innych.

¹⁰ RIPM – Répertoire International de la Presse Musicale Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RIPM

¹¹ RILM – Abstracts of Music Literature, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.rilm.org/>

ABOUT US
GLOBAL NETWORK
SCOPE
NEWS
SEARCHING
ACCESS
SUBMISSIONS
PUBLICATIONS
CONTACT

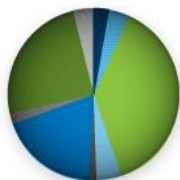
Shell trumpet (dung-dkar), 1850–1900, Probably Tibet. Photograph©2008 Museum of Fine Arts, Boston. See full credits.

Buy RILM Publications

Request a Tutorial

Downloads for Libraries

October 2013 Update:
2812 New Records

Répertoire International de Littérature Musicale

The World's Most Comprehensive Music Bibliography

News

[RILM on EBSCO at AMS Pittsburgh](#)

RILM will be giving a presentation on RILM on EBSCO on Friday, November 8, 2013.

[RILM at AMS Pittsburgh](#)

RILM will at AMS Pittsburgh from November 7-10, 2013.

[RILM Retrospective](#)

RILM Retrospective, a new bibliography for pre-1967 publications, launches today.

The RILM Blog

[Joni Mitchell and 1960s sexuality](#)

Joni Mitchell's early records mapped the sexual terrain of the mid-1960s—the period during which premarital sex lost its taboo status and became a...

[The chromochord](#)

The chromochord is a bioelectronic musical instrument that is driven by protein expansion and contraction. Linked to a laptop computer, the device hol...

Rys. 5. Strona startowa RILM-u. Dostęp: 24.10.2013 r.

Uzupełnieniem procesu dydaktycznego są również katalogi tematyczne. Nie są to bazy elektroniczne, ponieważ wciąż korzystamy z katalogów w wersji papierowej, jednakże żaden muzyk nie może się bez nich obejść. Katalogi tematyczne, nazywane również kompozytorskimi, są ważnym źródłem bibliografistyki i dokumentacji muzycznej. Nie należy ich traktować jako spisów dzieł muzycznych, ale przede wszystkim jako specyficzne kompendia wiedzy bibliograficznej i faktograficznej, jako zbiory wielostronnych informacji. Podstawowym celem katalogów tematycznych dzieł jest zebranie w jak najszerszym zakresie wzmianek dotyczących twórczości kompozytora – w powiązaniu z jego biografią i z uwzględnieniem dziejów jego spuścizny kompozytorskiej, jej odbioru, rozpowszechniania i stanu jego opracowania.

Stałymi elementami katalogów są:

- numer katalogowy, który jest prostym i łatwym do zapamiętania symbolem dzieła identyfikującym utwory w sposób jednoznaczny;
- tytuł dzieła zapisany jako nazwa gatunku, czyli np. „Symfonia”, „Koncert fortepianowy”, „Sonata”, oraz jako nazwa własna przypisywana poszczególnym utworom, tj. „symfonia Jowiszowa”, „sonata Księżycowa”;
- numer opusowy, który jest oznaczeniem chronologicznym dzieła jednego kompozytora; w języku polskim, podobnie jak w łacinie, opus jest rodzaju nijakiego (to opus, opus pierwsze itp.)¹²;
- tonacja – to konkretna gama durowa lub molowa, na której materiale dźwiękowym oparty jest utwór muzyczny¹³;
- obsada wykonawcza – polega na ustaleniu i podaniu składu grup instrumentów, np. orkiestra kameralna, symfoniczna, trio, kwartet;
- źródło tekstu – jest elementem, który znajduje swoje zastosowanie przy dziełach wokalnych i wokально-instrumentalnych, w którym słowo jest głównym składnikiem utworu;
- incipit (cytat nutowy), czyli początek tekstu nutowego; jest najbardziej charakterystycznym składnikiem opisu dzieła muzycznego, stanowiącym jedyny środek dokładnej identyfikacji i rozróżnienia dzieła¹⁴;
- durata, czyli określenie czasu trwania utworu muzycznego;
- geneza i czas powstania, czyli informacje o czasie, miejscu i okolicznościach powstania dzieła;
- dedykacje, często umiejscowione na karcie tytułowej, tuż po tytule;
- rękopisy – to bezpośredni zapis graficzny dzieła muzycznego, przekazany w oryginalnej formie, jak zapisał kompozytor;
- wydania – to informacje o drukowanych wydaniach dzieł;
- opracowania, transkrypcje, kontrafaktury (łac. *transcriptio* oznacza przepisywanie) – to przeróbka utworu na inny instrument, głos lub zespół niż przewidziano to pierwotnie¹⁵;

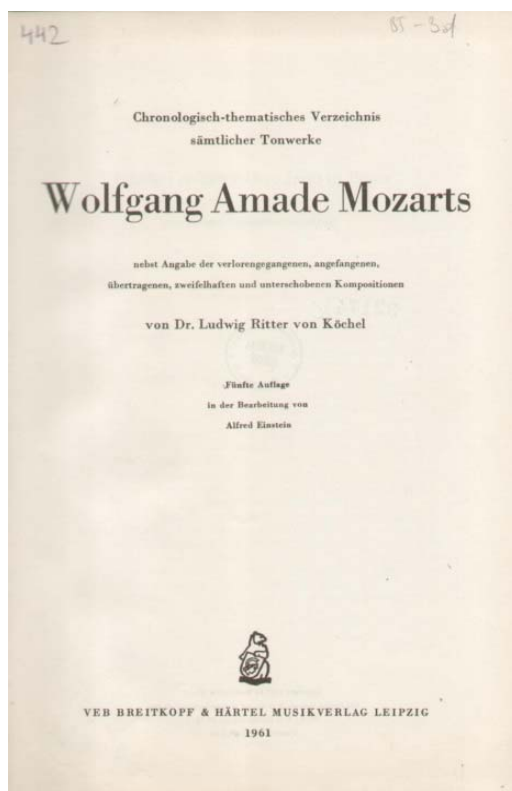
¹² A. Chodkowski (red.): Encyklopedia muzyki. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995, s. 641.

¹³ Ibidem, s. 904.

¹⁴ K. Michałowski: Katalogi tematyczne: historia i teoria. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1980, s. 383.

¹⁵ A. Chodkowski (red.): op.cit., s. 907.

- wykonania – są zapisem bezpośredniego przekazu słuchowego dzieła, czyli informacją na temat premiery utworu;
- nagrania – to wzmianka o zapisach dźwiękowych;
- literatura – jako finalne podsumowanie opisywanego dzieła na podstawie wyselekcjonowanego piśmiennictwa¹⁶.

Rys. 6. Karta tytułowa katalogu „Chronologisch-thematisches Verzeichnis sämtlicher Tonwerke Wolfgang Amadé Mozarts“

Źródło: Zbiory Biblioteki Głównej AM w Katowicach.

Źródłem informacji o pochodzeniu druku muzycznego są również znaki wydawnicze (klisza) oraz numer wydawniczy. Rozróżniamy edycje faksymilowe, wydania krytyczne oraz urtekstowe, stanowiące źródła autentyczne, czyli autografy, kopie i druki korygowane przez kompozytora, ewentualnie inne wiarygodne przekazy. Czytelnik, poszukując określonego druku muzycznego, wielokrotnie ma jedynie znikomą część informacji, która jest niewystarczająca, aby scharakteryzować i odnaleźć poszukiwany materiał; dzięki katalogom tematycznym staje się to proste i szybkie. W 1862 r. opublikowano „Chronologisch-thematisches Verzeichnis sämtlicher Tonwerke Wolfgang Amadé Mozarts” – chronologicznie i tematycznie

¹⁶ K. Michałowski: op.cit., s. 59-102.

ułożony rejestr dzieł Mozarta, znany jako KV – Köchel-Verzeichnis, czyli Katalog Köchla. Numeracja Ludwiga von Köchla jest do dziś powszechnie używana w nauce i praktyce, podobnie jak oznakowanie dzieł Jana Sebastiana Bacha. Kompletny katalog dzieł Bacha – „Bach Werke Verzeichnis” (w skrócie BWV) – został stworzony przez Wolfganga Schmiedera. Dzieła Bacha skatalogowano według typu dzieł lub ich liturgicznego wykorzystania.

Bazy muzyczne są niezbędnym uzupełnieniem procesu dydaktycznego w uczelniach artystycznych, ponieważ są alternatywą dla drukowanych zbiorów dokumentów zwartych, druków muzycznych, periodyków oraz dokumentów dźwiękowych, dlatego też biblioteki powinny powiększać swoją ofertę o źródła cyfrowe. Linki oraz opisy zawartości bibliotek cyfrowych czy baz muzycznych należy umieszczać na stronie internetowej biblioteki z dokładną instrukcją wyszukiwania, a w trakcie szkolenia bibliotecznego pracownik biblioteki powinien bliżej zapoznać studentów z tym zagadnieniem. Nie bójmy się korzystać ze źródeł elektronicznych.

Bibliografia

1. Chodkowski A. (red.): Encyklopedia muzyki. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.
2. Michałowski K.: Katalogi tematyczne: historia i teoria. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1980.
3. IAML – International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.iaml.info/en>
4. IMSLP – Petrucci Music Library, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://imslp.org/wiki/Strona_Glowna
5. Naxos Music Library, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.naxosmusiclibrary.com/home.asp?rurl=%2Fdefault.asp>
6. Naxos Video Library, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.naxosvideolibrary.com/>
7. Oxford Music Online, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.oxfordmusiconline.com/public/>
8. RidIM – Repertoire International d'Iconographie Musicale Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RidIM
9. RILM – Abstracts of Music Literature, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: <http://www.rilm.org/>
10. RILM – Répertoire International de Littérature Musicale Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RILM

11. RIPM – Répertoire International de la Presse Musicale Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RIPM
12. RISM – Répertoire International des Sources Musicales, [dostęp: 24.10.2013 r.]. Dostępny w Internecie: http://www.iaml.info/activities/joint_projects#RISM